

Důsledky II. světové války a poválečné změny

Evropa a Československo po roce 1945

Obsah přednášky

- Dopady války a hlavní tendence poválečného vývoje.
- Československo po roce 1945 a specifika jeho hospodářských poměrů.

Dopady války

- Bojů se zúčastnilo 40 zemí, do jejichž armád bylo zmobilizováno 110 miliónů osob
- Během konfliktu zemřelo násilnou smrtí minimálně 50 až 55 miliónů lidí – ztráty evropských zemí se odhadují na 36 miliónů osob.
- Druhá světová válka byla tragická především svými **dopady na civilní obyvatelstvo**

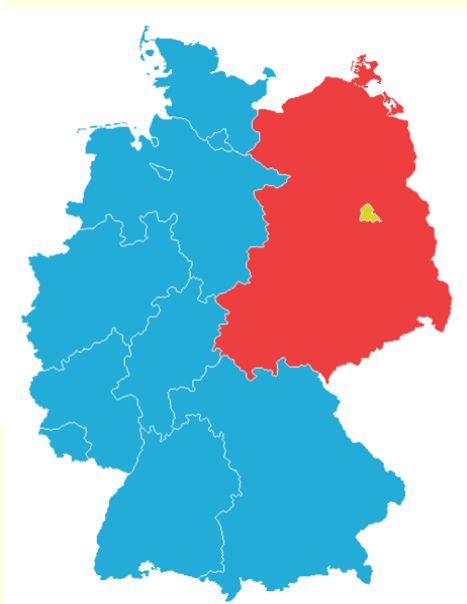
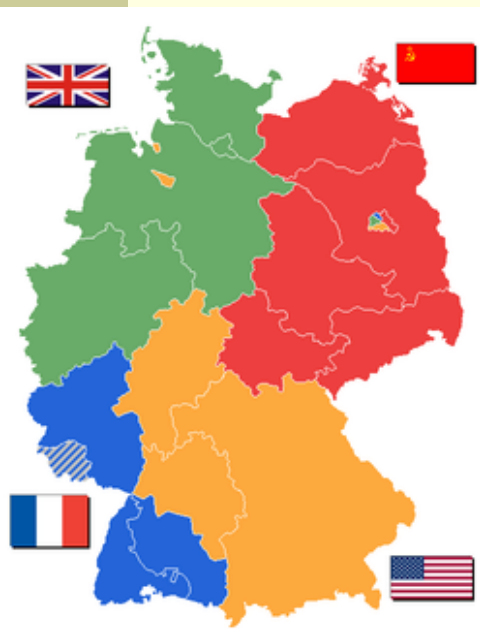
Postupimská konference

červenec – srpen 1945

- Jednala především o poválečném uspořádání Německa, které mělo projít demokratizací, denacifikací, demilitarizací a dekartelizací
- **Byly schváleny nové hranice Německa a Polska i odsun Němců z Polska a Československa.**

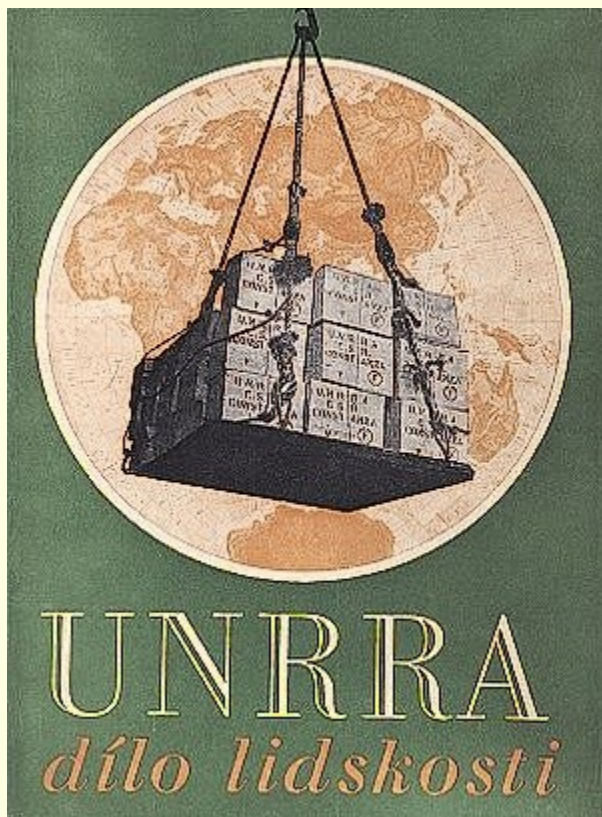

Rozdělení Německa po roce 1945

Německo bylo rozděleno mezi vítězné mocnosti, ze západních zón a východní zóny se na konci 40. let vytvořila dva samostatné státy – západní **Spolková republika Německo** (SRN) a komunistická **Německá demokratická republika** (NDR)

UNRRA

K řešení hospodářských a sociálních důsledků války v první fázi výrazně přispěla nově vytvořená mezinárodní organizace UNRRA (United Relief and Rehabilitation Administration - Správa OSN pro pomoc a obnovu). Hlavním přispěvatelem byly USA.

Bretton-Woods (1944)

- Konference v americkém Bretton-Woods rozhodla o **zřízení Mezinárodního měnového fondu a Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj (Světové banky)**
- Byl ustaven nový (**bretton-woodský**) **měnový systém** s cílem zajištění vzájemné směnitelnosti světových měn
- Nový systém stanovil pevné kurzy, jež byly fixovány k americkému dolaru

Obecné tendence hospodářského a sociálního vývoje po II. světové válce

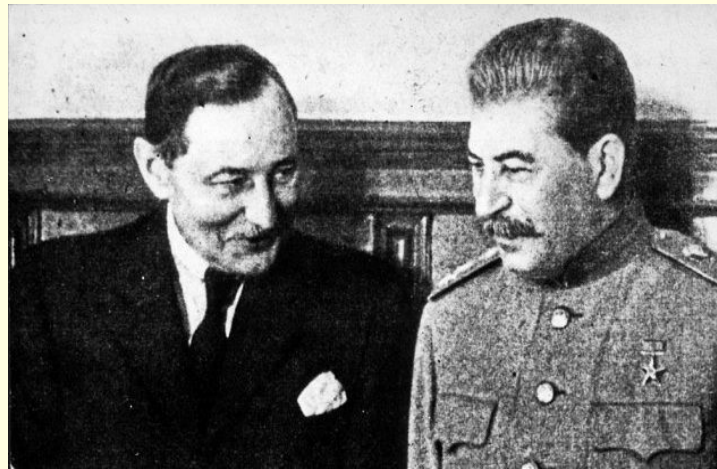
- Prosadil se princip státních zásahů do ekonomiky – posílení levice
- Zvýšení životní úrovně
- Další rozvoj urbanizace
- Další pokles významu zemědělství
- Nárůst významu kvalifikované práce
- Nárůst zaměstnanosti žen

Proměny ČSR po roce 1945

- Bylo obnoveno v předmnichovských hranicích – jen Podkarpatská Rus byl postoupena SSSR
- Pravicové strany nebyly po válce obnoveny, zbývající fungovaly jen v rámci nové **Národní fronty**)
- Prezidentem se stal opět E. Beneš
- Bylo **vysídleno německé obyvatelstvo**
- Vzrostl **vliv KSČ** (poprvé vládní stranou)
- Bylo **upevňováno spojení se SSSR**
- V ekonomice se posílila role státu

Ekonomické aspekty Košického vládního programu z dubna 1945

- Nová vláda v čele s premiérem Fierlingerem (sociální demokracie) rozhodla o zajištění majetku „nepřátel a zrádců“ – Němců, Maďarů a kolaborantů
- Zabavená půda byla rozdělena v rámci pozemkové reformy, na konfiskované průmyslové podniky byly uvaleny národní správy.

Znárodňovací dekret prezidenta republiky č. 100/1945 Sb.– 24. října 1945

- Nařizovaly zestátnění dolů, klíčových závodů těžkého a potravinářského průmyslu, bank a pojišťoven
- V další fázi byly znárodněny ostatní závody klíčových odvětví a velké podniky (150-500 zaměstnanců)
- Znárodnění v ČSR představovalo nejrozsáhlejší změnu vlastnických vztahů v nekomunistické Evropě

Dvouletý plán (1946-47) a druhá fáze pozemkové reformy

- Jeho cílem bylo zvýšení průmyslové a zemědělské výroby a překonání hospodářských rozdílů jednotlivých částí země
- Respektoval tržní ráz ekonomiky
- Druhé opatření mělo být revizí pozemkové reformy z doby první republiky

Počátky „studené války“

- 1946- Churchillův projev ve Fultonu o „železné oponě“
- USA od roku 1947 přistoupily k politice zadržování komunismu (Trumanova doktrína)

Generál Georg Marshall a jeho výzva

- V červnu 1947 vyhlásil americký ministr zahraničí ochotu poskytnout Evropě pomoc při její hospodářské obnově
- USA nabídly pomoc ve formě darů a úvěrů (ve výši asi 13 mld. dolarů)
- **Pomoc přijaly pouze západní státy** (včetně SRN)
- V roce 1947 jako koordinační centrum ustavena Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC) – později se změnila na Organizaci pro hospodářskou spolupráci a činnost (OECD)

Motivace USA k nabídce hospodářské pomoci

- Klíčovým motivem Marshallova plánu bylo **stabilizovat situaci v Evropě a zabránit dalšímu šíření sovětského vlivu** – lze ho označit za součást tzv. Trumanovy doktríny
- Pomoc byla motivována i snahou podpořit poptávky po americkém zboží

ČSR a Marshallův plán (1947)

- Vláda původně plánovala účastnit se jednání o americké pomoci
- Pod tlakem SSSR **účast v plánu odmítla** – v obavě ze ztráty sovětského spojení
- Oslabily se tím vazby na západní hospodářství
- Posílil se vliv SSSR na československou politiku a ekonomiku

Shrnutí

- Druhá světová válka si vyžádala mnohonásobně větší ztráty než předcházející konflikt
- USA přišly s vlastním programem pomoci (Marshallův plán), SSSR plán odmítl jako pokus o rozbití sovětského bloku.
- Také v západní Evropě byl však **typický nárůst vliv levice a posilování role státu v ekonomice.**
- Poválečnou **ČSR** charakterizovalo zjednodušení politické scény, zákaz obnovení pravicových stran, nárůst vlivu KSČ a rozsáhlé **vlastnické změny** (konfiskace německého majetku a znárodňování velkých podniků)